

Правовий режим віртуальної валюти (криптовалюти) в Україні

Legal Mode of Virtual Currency (Crypt Currency) in Ukraine

Олег Кремінський¹
Oleg Kreminskiy

¹ *University of State Fiscal Service of Ukraine*
31 Universytetska street, Irpin, 08205, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.57-2](https://doi.org/10.22178/pos.57-2)

LCC Subject Category: [K1-7720](#)

Received 22.03.2020
Accepted 28.04.2020
Published online 30.04.2020

Corresponding Author:
kashkinlaw@gmail.com

© 2020 The Author. This article
is licensed under a Creative
Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У статті розглядаються правові питання віртуальної валюти (криптовалюти) в Україні. Описується її сучасний правовий статус та правовий режим, подальші шляхи розвитку і формування нового регуляторного середовища. Здійснено огляд тенденцій на ринку криптовалют, капіталізації основних криптовалют. Проаналізовано ситуацію відносно правового режиму криптовалют в зарубіжних країнах, обґрунтовано наявність у світовій практиці трьох основних підходів до регулювання віртуальних валют. Визначено ключові передумови застосування ефективних регулятивних підходів до здійснення операцій з криптовалютами, напрями побудови законодавчо-нормативної бази таких операцій в Україні.

Ключові слова: правовий режим; правовий статус; віртуальна валюта; криптовалюта; фіатні гроші; майнінг; Bitcoin.

Abstract. The article deals with legal issues of virtual currency (cryptocurrency) in Ukraine. It describes its current legal status and legal regime, further ways of development and formation of a new regulatory environment. The trends in the cryptocurrency market, capitalization of major cryptocurrencies have been reviewed. The situation regarding the legal regime of cryptocurrencies in foreign countries is analyzed, and the existence of three basic approaches to the regulation of virtual currencies in the world practice is substantiated. The key prerequisites for the application of effective regulatory approaches to conducting cryptocurrency transactions, the directions of building the legislative and regulatory framework of such operations in Ukraine are identified.

Keywords: legal regime; the legal status; virtual currency; cryptocurrency; fiat money; mining; Bitcoin.

ВСТУП

Кінець XX століття ознаменувався формуванням у прогресивних країнах світу суспільства, в якому більшість працюючих зайнята виробництвом, зберіганням, переробкою та реалізацією інформації – тобто інформаційного суспільства. При цьому загальновідомо, що на сучасному етапі розвитку людства невід'ємним елементом «споживання» інформації стали інформаційні системи та пристрої, завдяки яким інформацію можна зберігати, шукати й обробляти. Загальна інформатизація, масове поширення комп'ютерної техніки, створення Інтернету та відкриття загального доступу до нього дозволили мільярдам людей віддалено взаємодіяти між собою, спілку-

ватися, працювати, вчитися у своїй «зоні комфорту».

Розвиток людства в напрямі повної інформатизації закономірно призвів до перенесення готівкових «грошових зобов'язань» в електронний вигляд на цифрові носії, тобто до появи електронних грошей. При цьому самі по собі електронні гроші як на початковому етапі свого виникнення, так і, здебільшого, на сьогоднішній день, є формою фіатних грошей, грошей, які тією чи іншою мірою знаходяться під контролем держави, що приймає їх у якості сплати податків, а також визнає їх законним платіжним засобом на своїй території. І якщо державне регулювання обігу електронних грошей, в принципі, ні в кого не викликало обурення, то подальша персоніфі-

кація користувачів електронних грошей та операцій з ними була сприйнята в комп'ютерному інформаційному середовищі вельми неоднозначно. Багато хто хотів би й надалі зберігати анонімність, яку електронні гроші вже не могли забезпечити. Також, зважаючи на розвиток інформаційних технологій та поширення Інтернету, актуалізувалась потреба в існуванні загального платіжного засобу наднаціонального характеру. Вихід був знайдений – таким платіжним засобом стала віртуальна валюта (криптовалюта).

Основна відмінність криптовалют від електронних грошей полягає в тому, що вона не має якоїсь особливої матеріальної чи електронної форми. Це просто число, яке записується у відповідній позиції інформаційного пакета протоколу передачі даних, і не несе ніякої інформації про транзакції між адресами системи. Тобто, в системі не те що не залишається, а в принципі немає ніякої інформації про власників адрес або про факт створення адреси, що є базовою складовою анонімності учасників-користувачів віртуальної валюти. Крім того, у криптовалют відсутній централізований контроль або нагляд у вигляді центрального банку або іншого регулятора, який повинен здійснювати роль центрального адміністратора. Ці характерні риси віртуальної валюти призвели до її масового поширення та застосування. На сьогоднішній день добова сума угод на ринку криптовалют коливається в межах 50 – 60 млрд. дол. США. Незважаючи на те, що ринок криптовалют визнається дуже високоризикованим, прибутковість окремих її видів перевищує сотні відсотків. На кінець 2019 року загальна ринкова капіталізація криптовалют, які вийшли на біржу, склала 228 млрд. дол. США (0,25 % світового ВВП). Акцентуємо увагу на тому, що Україна входить у першу десятку країн світу за кількістю користувачів криптовалютою, а щоденні обсяги торгів ними з використанням гривні досягають 1,9 млн. дол. США. Крім того, обсяг майнингу (процес створення криптовалют) в Україні вже перевищив річну позначку в 100 млн. дол. США. Дана обставина та подальше погіршення економічної складової нашої країни призвели до актуалізації бажання Уряду отримувати податки і з ринку криптовалют.

В Україні існує багато ризиків (як криміногенного, так і некриміногенного характеру) роботи з криптовалютою, оскільки закон про

цифрові активи до цих пір не прийнятий, а сам ринок продовжує перебувати поза правовим полем. Відсутність законодавчої складової не дає можливості сформулювати поняття «криптовалюта», рамки її правового статусу та правового режиму. Відповідно, відсутня будь-яка визначеність стосовно порядку обігу криптовалют. При цьому, з урахуванням колосального збільшення кількості операцій з криптовалютою і, як наслідок, підвищених ризиків, виникає об'єктивна потреба встановлення правового режиму та визначення правового статусу даного явища.

Метою статті є визначення сучасного правового режиму віртуальної валюти в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Починаючи наше дослідження, необхідно акцентувати увагу на тому, що станом на початок 2020 року в Україні не вироблено єдиного підходу до встановлення юридичної природи віртуальної валюти, відсутнє бачення того, яким чином слід трансформувати віртуальну валюту в фіатну валюту і чи потрібно це робити взагалі. Дана обставина сприяє використанню криптовалют у злочинній діяльності, особливо при легалізації (відмиванні) доходів, отриманих злочинним шляхом.

Намагаючись проаналізувати правовий режим віртуальної валюти в Україні, слід розглянути поняття та встановити той зміст, який науковці вкладають у визначення «віртуальна валюта (криптовалюта)». В сучасних вітчизняних та міжнародних дослідженнях представлені різновекторні позиції стосовно сутності «віртуальної валюти». Так, згідно позиції І.П. Ситник та Т. Бондаренко криптовалюта це електронна валюта, в якій технологія шифрування використовується для регулювання, випуску одиниць валюти і підтвердження переказу коштів [19, с. 57]. Автори М. С. Марамигін, Є. М. Прокоф'єва та А. А. Маркова вважають, що віртуальні гроші (криптовалюта) – це цифрові валюти, емісія та облік яких базуються на криптографічних методах [16]. Віртуальна валюта – це актив, вартість якого визначається тільки попитом та пропозицією, і стримується лише побажаннями приватного власника валюти [11, с. 79]; електронні платіжні засоби, облік операцій з якими відбувається децентралізовано на основі заздалегідь встановлених правил [10]; циф-

рові активи, які записані в розподільчий реєстр (щось на зразок бухгалтерської книги в електронному вигляді – *distributed ledger*) [18, с. 77]; засіб обміну, що діє як валюта в деяких середовищах, але не має загальновизнаних ознак справжньої валюти; вид нерегульованих цифрових грошей, які створюються і, зазвичай, контролюються їх розробниками, використовуються та приймаються членами певної віртуальної спільноти [2].

На міжнародному рівні одне з офіційних визначень віртуальної валюти було запропоновано Міжнародним валютним фондом та Європейським центральним банком. На думку першого віртуальна валюта – це цифровий вираз вартості, випущений (*issued*) приватними розробниками (*developers*) та виражений у їх власній розрахунковій одиниці [8]. На думку другого – це вид нерегульованих цифрових грошей, які випускаються і, зазвичай, контролюються їх розробниками та використовуються і приймаються членами конкретної віртуальної спільноти [6]. Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей у своїй доповіді «Віртуальні валюти – ключові визначення та потенційні ризики у сфері протидії відмиванню коштів або фінансуванню тероризму» [7] акцентувала увагу на тому, що дані визначення носять занадто обмежений характер, оскільки засновані на математичних принципах децентралізовані валюти, такі як біткоіни, не випускаються (не емітуються) та не контролюються центральним розробником, а в деяких юрисдикціях (наприклад, у США, Швеції, Таїланді) у даний час здійснюється регулювання віртуальних валют. У країнах ЄС загальновизнаним є наступне визначення «віртуальної валюти»: це цифрове представлення вартості, яке не видається або не гарантується центральним банком або державним органом, не обов'язково приєднується до законодавчо встановленої валюти і не має юридичного статусу валюти чи грошей, але приймається фізичними та юридичними особами як засіб обміну і може передаватися, зберігатися та торгуватися в електронному вигляді. Дане визначення було закріплено в Директиві ЄС № 2018/843 від 30.05.2018 р. (Директива про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму і внесення змін до Директиви 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС [5]). Зага-

лом усі існуючі підходи можна звести до наступних, де віртуальна валюта визнається: 1) грошовими коштами; 2) грошовим сурогатом; 3) товаром (майно, актив); 4) майновим правом і 5) формою платіжної послуги.

На нашу думку, віртуальна валюта, як і електронні гроші, є видом цифрової валюти з однією суттєвою відмінністю: вона не має відношення до фіатних валют. При цьому, на сьогоднішній день, як і в найближчій перспективі, віднести віртуальну валюту до валют фіатних не видається можливим, оскільки її «творцями» і «держателями» є приватні особи. До того ж, вона функціонує лише за згодою в рамках спільноти користувачів віртуальної валюти. Держава якщо і зможе «виробляти (майнити)» криптовалюту, то виступаючи лише в якості приватної особи. Невизначеність у розумінні сутності криптовалют призвела до того, що в різних країнах по-різному регулюють питання, пов'язані з визначенням правового статусу, а відповідно і правового режиму віртуальних валют, а також можливістю проведення з ними різних операцій.

З позиції регулювання можна виділити три основні правові режими:

- 1) режим легалізації (регулювання) віртуальної валюти;
- 2) режим декриміналізації віртуальної валюти;
- 3) режим криміналізації віртуальної валюти.

Перший режим характеризується тим, що віртуальна валюта має офіційний статус. До держав, у яких встановлено режим легалізації, належать такі країни: Австралія, Аргентина, Білорусь, Великобританія, Німеччина, Данія, Канада, США, Саудівська Аравія, Сінгапур, Франція, Швейцарія, Швеція, Південна Корея, Японія та ін. До країн, у яких поширений другий режим (використання віртуальної валюти не заборонено), незважаючи на відсутність спеціалізованого законодавства, відносяться Китай, Російська Федерація, Таїланд та ін. Третій правовий режим, при якому операції з віртуальною валютою заборонені на законодавчому рівні, функціонує у В'єтнамі, Індонезії, Лівані, Непалі, Пакистані та ін.

Підкреслимо, що суспільні відносини, які виникають з приводу використання криптовалют, продовжують розвиватися, і з кожним

роком охоплюють все більше країн. Наприклад, правовий режим легалізації віртуальної валюти вже діє в 40 країнах світу. Україна на сьогоднішній день належить до числа тих країн, у яких функціонує режим декриміналізації. При цьому, з 2017 року в країні здійснюються неодноразові спроби легалізації віртуальної валюти, для чого до Верховної Ради України вносяться законопроекти з метою врегулювання правовідносин щодо обігу, зберігання, володіння, використання та проведення операцій за допомогою криптовалют, а також визначення загальних засад функціонування та правового регулювання ринку криптовалют в Україні. Такими Проектами Законів є:

«Про обіг криптовалют в Україні» (№ 7183 від 06.10.2017), внесений на розгляд народними депутатами України І. А. Єфремовою, Л. Л. Денісовою, І. П. Рибак та ін.;

«Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» (№ 7183-1 від 10.10.2017), внесений на розгляд народним депутатом України С. В. Рибалкою;

«Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні)» (№ 7246 від 30.10.2017), внесений на розгляд народним депутатом України С. В. Рибалкою;

«Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні» (№ 9083 від 14.09.2018), внесений на розгляд народними депутатами України О. П. Мушаком, О. П. Продан, О. І. Данченком та ін.;

«Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні» (№ 9083-1 від 27.09.2018), внесений на розгляд народним депутатом України Ю. Б. Дерев'янком.

На сьогоднішній день усі ці законопроекти були відкликані, підставою чого послугувала подача до Верховної Ради України Проекту Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами від 15.11.2019 р. № 2461 (ініціатори О. С. Жмеренецький, Є. В. Чернів, М. В. Крячко та ін.). В Законопроекті дається визначення криптоактива як виду віртуального активу у формі токєну, який створюється, обліковується та відчувається в розподіленому реєстрі

рі та не посвідчує майнових та/або немайнових прав власника криптоактиву. Віртуальним активом є особливий вид майна, який є цінністю у цифровій формі, яка створюється, обліковується та відчувається електронно [20]. Незважаючи на те, що законопроект не містить визначення терміну «віртуальна валюта», з тексту стає зрозуміло, що віртуальні активи є синонімом терміна «віртуальна валюта (криптовалюта)». Основна мета законопроекту № 2461 полягає в отриманні державою податку, який повинен нараховуватись на позитивний фінансовий результат за операціями з криптоактивами. Отже, якщо даний законопроект буде розглянутий та прийнятий у якості закону, то в Україні віртуальна валюта буде віднесена до активу, тобто до сукупності майна, яке належить фізичній або юридичній особі.

При цьому залишається відкритим питання: Який же статус має віртуальна валюта в Україні на сьогодні, допоки законопроект № 2461 знаходиться на розгляді у ВРУ? Відповідаючи на поставлене запитання, слід звернутися до актів Національного банку України. Так, згідно роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти / криптовалют» *Bitcoin* Національного банку України від 10.11.2014 року «віртуальна валюта / криптовалюта» *Bitcoin* є грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства [14]. Національний банк України підтвердив свою позицію щодо *Bitcoin* в листі від 08.12.2014 р. № 29-208/72889 [13] в якому теж визначив її грошовим сурогатом. По аналогії права аналогічний підхід можна поширити і на інші види віртуальних валют, такі як: *Ethereum*, *XRP*, *Tether*, *Bitcoin Cash*, *Bitcoin SV*, *Litecoin*, *EOS*, *Binance Coin*, *Tezos*, *UNUS SED LEO* та ін. Зазначимо, що *Bitcoin* є основною масовою віртуальною валютою, ринкова капіталізація *Bitcoin* в декілька разів перевищує ринкову капіталізацію всіх інших існуючих на сьогоднішній день криптовалют, разом узятих. Отже, *Bitcoin* не єдина криптовалюта, проте саме цей вид віртуальної валюти набув значної популярності. Це призвело до того, що всі криптовалюти стали називати біткоїном. Цим і пояснюється підхід НБУ в 2014 році щодо ототожнення всіх віртуальних валют з *Bitcoin*.

Згідно класичного підходу, грошові сурогати у повному обсязі не відповідають жодній характеристикі грошей: ліквідність або дуже низька, або відсутня взагалі, загальновизнаність та цінність (стабільність) їм не характерні (а характерні обмеженість і певна умовність їх існування), функції грошей виконуються частково, а ті функції, які виконуються, часто носять дещо ненатуральний, спотворений, сурогатний характер. Дане спотворення знаходить своє вираження у виникненні протиріч між формальним виконанням функцій грошей та характеристиками ліквідності, загальновизнаності і стабільності. Скажімо, фактичне використання грошових сурогатів економічними суб'єктами при розрахунках означає, що має місце, як мінімум, виконання функції засобу обігу (обміну). При цьому ліквідність у грошових сурогатів або відсутня, або дуже низька. Оскільки грошові сурогати засновані на певному грошовому масштабі цін, то до функції засобу обміну «приєднується» і функція міри вартості. Разом з тим, характеристика стабільності і загальновизнаності грошовим сурогатам не притаманна. Це ж є причиною відсутності у грошових сурогатів функції засобу накопичення. На перший план серед функцій грошей виходить функція засобу платежу, і саме її «домінування» призводить до «сурогатного» характеру інших функцій [1, с. 29-30]. Відзначимо, що віртуальна валюта у зв'язку з особливістю своєї «життєдіяльності», що здійснюється в «цифровому» середовищі, має велику ліквідність, яка прямо залежить від обсягів торгівлі віртуальною валютою на біржах. Це й відрізняє її від інших грошових сурогатів. Якщо ж звернутися до законодавчого визначення грошових сурогатів, якими є будь-які документи у вигляді грошових знаків, що відрізняються від грошової одиниці України, випущені в обіг не Національним банком України і виготовлені з метою здійснення платежів в господарському обороті, крім валютних цінностей (ст. 1 Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-XIV [17]), то під нього віртуальна валюта, у зв'язку зі своїми властивостями, не підпадає. Вітчизняне визначення «грошовий сурогат» кінця ХХ ст. є застарілим і відноситься, перш за все, до векселів, податкових звільнень, частини дебіторської заборгованості, прав вимоги, деяких інших цінних паперів (у тому числі й державних, які отримали «дефолт») і так далі, що й позначено

словосполученням «документ» у наведеному нами вище визначенні.

Розуміючи недоцільність віднесення віртуальної валюти до грошових сурогатів, у 2017 році Національний банк України разом з Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг випустив Спільну заяву фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні від 30.11.2017 р. в якій було відзначено, що складна правова природа криптовалют не дозволяє визнати їх ані грошовими коштами, ані валютою і платіжним засобом іншої країни, ані валютною цінністю, ані електронними грошима, ані цінними паперами, ані грошовим сурогатом [15]. Після Спільної заяви листом Національного банку України «Про визнання такими, що втратили актуальність, окремих листів Національного банку України» від 22.03.2018 р. № 40-0006/16290 [16], лист від 08.12.2014 р. № 29-208/72889 було визнано таким, який втратив актуальність. Роз'яснення Національного банку України від 10.11.2014 року залишилось актуальним. Проте згідно ч. 4 ст. 56 Закону України «Про Національний банк України» нормативно-правові акти Національного банку видаються тільки у формі постанов Правління Національного банку, а також інструкцій, положень, правил, що затверджуються постановами Правління Національного банку. Таким чином, ані листи НБУ, ані його роз'яснення не можуть вважатись нормативно-правовим актом та використовуватись як норма права, незважаючи на те, чи відзначені вони як актуальні, чи ні.

Цікавим в нашому науковому пошуку є підхід податкових органів щодо визначення статусу віртуальних валют. Так, згідно Індивідуальної податкової консультації № 5226/10/20-40-14-11-11 від 09.09.2016 р. ГУ ДФС України у Харківській області віртуальна валюта визначається як дохід. Податкова зазначила наступне: «якщо операції, що проводяться платником податків, не віднесені до операцій, що не є об'єктом оподаткування, не звільнені від оподаткування, або не є операціями, до яких застосовується нульова ставка та 7 відсотків, то вони підлягають оподаткуванню податком на додану вартість за основною ставкою згідно ст. 194 ПК України. У разі відповідності віртуальних валют вимогам пп.14.1.120, пп. 14.1.191, пп. 14.1.244, п. 14.1 ст. 14, пп «а» п.

185.1 ст. 185 Податкового кодексу України, операції з постачання віртуальної криптовалюти E-dinar та інших віртуальних валют, місце постачання яких розташовано на митній території України, відповідно до ст. 186 Податкового кодексу України підлягають оподаткуванню податком на додану вартість за привалами Розділу V ПК України» [3]. Проте, Харківський окружний адміністративний суд в своєму рішенні від 13.10.2016 р. № 820/5120/16 [9] посилаючись на Європейський суд з прав людини, а саме, на справу Хедквіст проти Швеції (С-264/14), скасував цю індивідуальну податкову консультацію. Зазначене нами рішення є цікавим в тому, що суд відносить віртуальну валюту до валют традиційних в плані оподаткування. Після такого «законодавчого тлумачення» податкові органи в наступних консультаціях (наприклад, Податкова консультація від 25.01.2019 р. № 282/К/99-99-13-01-02-14/ІПК [4]), які торкалися схожих питань відзначали, що криптовалюта в державі має невизначений статус у зв'язку з чим надати податкову консультацію з питань практичного застосування криптовалют є неможливим.

Крім невизначеного правового статусу, віртуальна валюта з боку державних органів характеризується в негативному світлі, оскільки саме використання криптовалют вважається супутнім елементом угод, які направлені на легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. На даному аспекті використання віртуальної валюти постійно наголошує НБУ і правоохоронні органи України в документах, які так чи інакше торкаються питання вітчизняного ринку криптовалют. Не можна не погодитися з тим, що суспільна небезпека використання віртуальної валюти є високою, оскільки вона полегшує вчинення злочинів, приховування фактів фінансування злочинів, їх оплати тощо. Разом з тим, з огляду на зростаючий інтерес до віртуальних валют, з боку фізичних та юридичних осіб у всьому світі, за одночасного негативного ставлення до віртуальних валют з боку державних органів, присутнє позитивне ставлення. При негативному відношенні з боку держави і державних органів та позитивному суспільному відношенні, подальший правовий вакуум буде лише шкодити безпеці держави, її фінансовій сфері, сприяти зміцненню та використанню віртуальної валюти в угодах з «кримінальним забарвленням».

Відзначимо, що віртуальна валюта в Україні з часом отримає належне правове регулювання і чіткий правовий статус, але при цьому основний акцент необхідно зробити на запобіганні (як мінімум, ускладненні) використання криптовалют при легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом. Нинішній підхід законодавця до законопроектної роботи у сфері регулювання віртуальних валют можна вважати поверхневим. Мета такого регулювання полягає в отриманні державою податку з операцій, які здійснюються на ринку криптовалют. При цьому вітчизняним законодавцем не була проведена юридична кваліфікація віртуальних валют, не визначено її подальший статус з урахуванням її особливостей. Також дивним є підхід, який полягає у введенні в законодавство нових термінів, багато в чому відмінних від європейських, при цьому виключаючи із законодавчого обороту сам термін «віртуальна валюта (криптовалюта)». Такий підхід, на нашу думку, є хибним, бо він порушує загальновідому максиму – *entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem*. Нагадаємо, що на державному рівні було взято курс на входження України до складу ЄС. Отже, загальнодержавний вектор розвитку *a priori* вже визначив шлях правового регулювання ринку віртуальних валют в нашій країні. Потрібно із самого початку унормування віртуальної валюти адаптувати його до конвенційного законодавства Європейського Союзу, щоб у подальшому не довелося «новостворене» законодавство знов гармонізувати до європейських стандартів.

ВИСНОВКИ

Віртуальні валюти на сьогодні залишаються міжнародною фінансово-технологічною інновацією, результатом технічного та інформаційного прогресу, механізму правового регулювання якої до останнього часу не існувало, а ті механізми, які вже існують в окремих державах, не можуть бути проаналізовані відносно їх ефективності, оскільки минуло дуже мало часу з моменту їх створення. Ускладнює розробку механізму регулювання віртуальних валют відсутність наукового і практичного підходу до їх змісту. При цьому ми дотримуємося позиції, згідно з якою розробка правового статусу віртуальної валюти повинна враховувати особливості суспільних відносин, пов'язаних з її «життєдіяльністю».

Простота використання криптовалют для вчинення дій, які перебувають за рамками правового поля, має також позначитися на

специфіці їх регулювання, а саме – на контролі операцій, здійснених з використанням віртуальних валют.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Ashirov, Ia. (1999). *Teoreticheskie aspekty funktsionirovaniia denezhnykh surrogatov v sovremennoi ekonomike* [Theoretical aspects of the functioning of monetary substitutes in the modern economy] (Doctoral thesis). Moscow (in Russian)
[Аширов, Я. (1999). *Теоретические аспекты функционирования денежных суррогатов в современной экономике* (Кандидатская диссертация). Москва].
2. Bondarenko, D. (2015). *Virtualnye valiuty sushchnost i borba s ikh ispolzovaniem v prestupnykh tseliakh na primere USA* [Virtual currencies: the essence and the fight against their use for criminal purposes (for example, USA)]. *Mezhdunarodnoe uголовное pravo i mezhdunarodnaia iustitsiia*, 6, 23–25 (in Russian)
[Бондаренко, Д. (2015). *Виртуальные валюты: сущность и борьба с их использованием в преступных целях (на примере США)*. *Международное уголовное право и международная юстиция*, 6, 23–25].
3. Derzhavna podatкова sluzhba Ukrainy. (2016). *Indyvidualna podatкова konsultatsiia vid 09.09.2016 r. No 5226/10/20-40-14-11-11*. Retrieved March 1, 2020, from <http://zir.sfs.gov.ua/main/bz/view/?src=pz> (in Ukrainian)
[Державна податкова служба України. (2016). *Індивідуальна податкова консультація від 09.09.2016 р. № 5226/10/20-40-14-11-11*. Актуально на 01.03.2020. URL: <http://zir.sfs.gov.ua/main/bz/view/?src=pz>].
4. Derzhavna podatкова sluzhba Ukrainy. (2019). *Podatkova konsultatsiia vid 25.01.2019 r. No 282/K/99-99-13-01-02-14/IPK*. Retrieved March 1, 2020, from <http://zir.sfs.gov.ua/main/bz/view/?src=pz> (in Ukrainian)
[Державна податкова служба України. (2019). *Податкова консультація від 25.01.2019 р. № 282/K/99-99-13-01-02-14/ІПК*. Актуально на 01.03.2020. URL: <http://zir.sfs.gov.ua/main/bz/view/?src=pz>].
5. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EU and 2013/36/EU. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843>
6. European Central Bank. (2012, October). *Virtual currency schemes*. Retrieved from <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf>
7. FATF. (2014). *Virtualnye valiuty kliuchevye opredeleniia i potentsialnye riski v sfere POD/FT* [Virtual currencies - key definitions and potential risks in the area of AML / CFT]. Paris (in Russian)
[Группа разработки финансовых мер борьбы с отмыванием денег. (2014). *Виртуальные валюты – ключевые определения и потенциальные риски в сфере ПОД/ФТ*. Париж].
8. International Monetary Fund. (2016, January). *Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations*. Retrieved from <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1603.pdf>
9. Kharkivskiy okruzhnyi administrativnyi sud. (2016). *Rishennia vid 13.10.2016 r. No 820/5120/16*. Retrieved March 1, 2020, from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62079235> (in Ukrainian)
[Харківський окружний адміністративний суд. (2016). *Рішення від 13.10.2016 р. № 820/5120/16*. Актуально на 01.03.2020. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62079235>].
10. Kuznetsov, V., & Akubov, A. (2016). *O podkhodakh v mezhdunarodnom regulirovanii kriptovaliut Bitcoin v otdelnykh inostrannykh iurisdiksiiah* [On approaches to the international regulation of cryptocurrencies (Bitcoin) in selected foreign jurisdictions]. *Dengi i kredit*, 3, 20–29 (in

Russian)

[Кузнецов, В., & Якубов, А. (2016). О подходах в международном регулировании криптовалют (Bitcoin) в отдельных иностранных юрисдикциях. *Деньги и кредит*, 3, 20–29].

11. Leonova, N. (2018). *Sravnitelnaia kharakteristika virtualnoi i elektronnoi valiuty* [Comparative characteristics of virtual and electronic currencies]. *Evraziiskii Soiuz Uchenykh*, 4(49), 77–79 (in Russian)
[Леонова, Н. (2018). Сравнительная характеристика виртуальной и электронной валюты. *Евразийский Союз Ученых*, 4(49), 77–79].
12. Maramygin, M., Prokofeva, E., Markova, A. (2015). *Ekonomicheskaiia priroda i problemy ispolzovaniia virtualnykh deneg kriptovaliut*. *Izvestiia UrGEU*, 2, 37–43 (in Russian)
[Марамыгин, М., Прокофьева, Е., & Маркова, А. (2015). Экономическая природа и проблемы использования виртуальных денег (криптовалют). *Известия УрГЭУ*, 2, 37 – 43].
13. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2014). Lyst vid 08.12.2014 r. No 29-208/72889 . Retrieved March 1, 2020, from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/LB14375.html (in Ukrainian)
[Національний банк України. (2014). Лист від 08.12.2014 р. № 29-208/72889. Актуально на 01.03.2020. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/LB14375.html].
14. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2014, November 10). *Roz'iasnennia shchodo pravomirnosti vykorystannia v Ukraini "virtualnoi valiuty/kriptovaliuty" Bitcoin* [Clarification on the legality of the use of "virtual currency / cryptocurrency" Bitcoin in Ukraine]. Retrieved March 1, 2020, from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/LB14311.html (in Ukrainian)
[Національний банк України. (2014, Листопад 10). *Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin*. Актуально на 01.03.2020. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/LB14311.html].
15. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2017, November 30). *Spilna zaiava finansovykh rehuliatoriv shchodo statusu kriptovaliut v Ukraini* [Joint statement of financial regulators on the status of cryptocurrencies in Ukraine]. Retrieved March 1, 2020, from <https://bank.gov.ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini> (in Ukrainian)
[Національний банк України. (2017, Листопад 30). *Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні*. Актуально на 01.03.2020. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini>].
16. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2018). Lyst Natsionalnoho banku Ukrainy vid 22.03.2018 r. No 40-0006/16290. Retrieved March 1, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v6290500-18> (in Ukrainian)
[Національний банк України. (2018). Лист Національного банку України від 22.03.2018 р. № 40-0006/16290. Актуально на 01.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v6290500-18>].
17. Pro Natsionalnyi bank Ukrainy [About the National Bank of Ukraine] (Ukraine), 20 May 1999, No 679-XIV. Retrieved March 1, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (in Ukrainian)
[Про Національний банк України (Україна), 20 травня 1999, № 679-XIV. Актуально на 01.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>].
18. Stovpova, A. S. (2018). *Kryptoaktyvy yak ob'iekt bukhhalterskoho obliku* [Cryptocurrencies as an object of accounting]. *Ekonomika ta derzhava*, 8, 76–80 (in Ukrainian)
[Стовпова, А. С. (2018). Криптоактиви як об'єкт бухгалтерського обліку. *Економіка та держава*, 8, 76–80].
19. Sytnik, I., & Bodareva, T. (2017). *Kriptovaliuta i ee vidy Problemy i perspektivy ispolzovaniia v mire i Ukraine* [Cryptocurrency and its types. Problems and prospects of use in the world and Ukraine]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, 2(189)56–60 (in Russian)

[Сытник, И., & Бодарева, Т. (2017). Криптовалюта и ее виды. Проблемы и перспективы использования в мире и Украине. *Формування ринкових відносин в Україні*, 2(189), 56–60].

20. Verkhovna Rada Ukrainy. (2019). Proekt Zakonu "Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deiakikh inshykh zakoniv Ukrainy shchodo opodatkuvannia operatsii z krypto aktivamy" vid 15.11.2019 r. № 2461 []. Retrieved March 1, 2020, from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67423 (in Ukrainian)
- [Верховна Рада України. (2019). Проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з крипто активами» від 15.11.2019 р. № 2461. Актуально на 01.03.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67423].